

Івашук Ю.П.
к. е.н., доцент,
кафедра економічної теорії,
Тернопільський національний
Економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ САМОСТИМУЛЮЮЧИХ ЕКОЛОГІЧНИХ РЕЖИМІВ В КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

За півстоліття розвитку глобальної екологічної політики вже створено широке коло імплементаційних механізмів різного рівня. Серед ефективних, проте недостатньо вивчених і реалізованих інструментів підтримки глобальної та регіональної екологічної рівноваги самотимулюючі екологічні режими. В умовах низької пріоритетності блага екологія на індивідуальному рівні не існує інституціональних підстав вважати, що колективні дії в напрямку збільшення пропозиції екологічних благ будуть успішними. Варто прийняти до уваги, що початковий рівень добробуту може суттєво обумовлювати преференції економічних суб'єктів щодо екологічних благ. Альтруїстичні стратегії в таких умовах мають низький потенціал реплікації і повністю нівелюються ренто-загарбницькою поведінкою. Колективні дії не генерують емерджентний порядок [1], в рамках якого би опортуністична поведінка підпадала би під жорсткіші обмеження, а, навпаки, посилюють ефект розриву між індивідуальним раціональним ренто-загарбницьким вибором і колективним результатом, як результат – деградація екології. Більше того, розкриття преференцій економічних суб'єктів тільки посилює ефект наслідування «найгіршого прикладу». Це ставить питання про те, що довіра в мультиперіодних іграх не завжди є визначальним фактором покращення колективного результату, оскільки вихідні преференції є заданими і такими, що вміщують значну опортуністичну компоненту.

Такий висновок накладає істотні обмеження на потенційну стійкість політико-інституціональних рамкових умов екологічної політики. Навряд чи само виникнення стійкого екологічного режиму політики є орієнтиром, так само не слід очікувати толерантного сприйняття підвищення тягара екологічного регулювання. Останнє, швидше за все, сприйматиметься як виклик індивідуальній конкурентоспроможності і не буде інтерналізуватись. В силу опортунізму такий тягар буде або фруструватись (брак сили інститутів щодо застосування примусу), або перекладатись (неконкурентні ринки, на яких однаково негативна поведінка не підпадатиме під симетричний осуд). Це означає, що в короткостроковому періоді потенційно успішними будуть ті інструменти екологічної політики, які будуть побудовані з використанням індивідуального залучення в отримання благ від реалізації такої політики та підштовхування [2]. Оскільки дизайн таких інструментів політики є складним, розрив між індивідуальною раціональністю та колективною неефективністю тривалий час обмежуватиме здатність країн до

запобігання деградації довкілля. З іншого боку, це не виключає, що інструменти політики повинні мати не стільки репресивний, скільки заохочувальний характер. В довгостроковому періоді покращення ситуації в царині пропозиції екологічних благ може спиратись на зміни в преференціях, які не завжди жорстко обумовлені рівнем доходу. Оскільки вони також обумовлені якістю інститутів та рівнем та характером освіти, то екологічна політика також повинна адресуватись тим змінам в інституціональній якості та освіті, які були би релевантні змінам в преференціях.

Для підвищення ефективності екорегимів доцільно запропонувати заходи рекомендаційного характеру, які окрім загального підвищення якості інститутів повинні закладати фундамент для довіри і формування економічного діалогу між державним та приватним сектором, що передбачає:

1) досягнення загального ефекту підвищення добробуту шляхом розширення інклюзії та зменшення нерівності; збільшення зайнятості, спрощення самозайнятості та започаткування малого бізнесу, підвищення ефективності соціальних видатків бюджету, що покликані сформувати стійкі соціальні групи з преференціями, які виходитимуть за межі прив'язки до «цінностей виживання». Це має сприяти, насамперед, поліпшенню довіри та очікувань щодо кращого співвідношення між «тягарем» колективних дій та індивідуальним попитом на екологічно-зміщений набір суспільних благ;

2) створення умов для раціоналізації очікувань і поведінки суб'єктів господарювання завдяки відкритому поширенню інформації про стан економіки, ринків, ризиків, заходів державної політики у різних сферах та рівнях; зміцненню партнерства держави, бізнесу та інститутів громадянського суспільства у формуванні державних політик;

3) забезпечення ефективного правозастосування в усіх сферах суспільного життя: гарантування прав власності та протидії рейдерству, гарантування повноцінного надання публічних послуг, реалізації розширення повноважень місцевого самоврядування тощо.

Список використаних джерел

1. Івашук Ю. П. Емерджентний інституційний порядок в економіці та його поведінкові підстави / Ю. П. Івашук // Економічна теорія — №3. — 2016. — С. 69-81.

2. Козюк, В. В. Урбоцентричний погляд на екологічний вимір держави добробуту [Текст] / Віктор Валерійович Козюк, Юрій Іванович Гайда, Оксана Петрівна Шиманська // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет — Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. — Том 27. — № 3. — С. 37-48.

3. Pierson, P. Dismantling the Welfare State? Reagan, Thatcher, and the Politics of Retrenchment, Cambridge: Cambridge University Press, 1994. — 224 p.